

Opmerkingen vragen met betrekking tot het ontwerp van de Memorie van Toelichting bij de Wet gemeentelijk instrumentarium warmtetransitie (Wigw) in het kader van de internetconsultatie

a) m.b.t. blz. 4:

Er staat "Bewoners en gebouweigenaren worden zo goed mogelijk ondersteund met informatie en financierings- en ontzorgingsarrangementen".

Zo goed mogelijk is een ambitie die vanuit het oogmerk van de bewoners en gebouweigenaren niet zal worden waargemaakt, onder meer vanwege de beperkte beschikbaarheid van middelen. Bij vele betrokkenen zal de behoefte aan de betreffende ondersteuning groot zijn. Ik stel voor het betreffende zinsdeel weg te laten dan wel te vervangen door een (ook voor bewoners en gebouweigenaren) passend alternatief.

b) m.b.t. blz. 8

Op deze bladzijde wordt de rol van gemeenten m.b.t. de wijkgerichte aanpak idealiter en/of op basis van formaliteiten geschetst en is dus niet per sé conform de praktijk. Bijvoorbeeld: "De inspraak van en transparantie richting de belanghebbenden blijven gedurende dit proces gewaarborgd". Ook in situatie waarin in juridische zin geen afwijking van de regelgeving te hebben plaatsgevonden hoeft het begrip waarborging niet op te gaan. Tegen vaststellingen door de gemeenteraad van voorstellen door B&W met verwijzing naar de gemeentelijke verordening waarin de inspraak is geregeld is geen bezwaar of beroep mogelijk, ook al zijn er bezwaren van de kant van betrokken burgers en kan uit gevoerde besprekingen in raadscommissie(s) en gemeenteraad niet worden afgeleid dat is afgewogen of de door B&W geschetste gang van zaken naar letter en geest in overeenstemming is geweest met die verordening.

Ik ben graag bereid aan geïnteresseerde ambtenaren en politici inzicht te geven in hoe naar mijn kennis als actieve bewoner het proces rond de vaststelling van de (eerste) TVW en de ermee verbonden "Participatie- en communicatiestrategie" in mijn woonplaats is verlopen.

Het lijkt ingeburgerd te zijn bij de Rijksoverheid om gewenste situaties in stellende zin te formuleren als ware deze al gerealiseerd of zonder meer gerealiseerd zullen worden. Dat vind ik verhullend taalgebruik.

c) m.b.t. blz. 15

Er staat: "De gemeente moet in een (warmte)programma (zie paragraaf 3.2.3) en omgevingsplan motiveren hoe burgers, bedrijven, maatschappelijke organisaties en bestuursorganen zijn betrokken bij de voorbereiding van het warmteprogramma respectievelijk het omgevingsplan en wat de resultaten daarvan zijn. Dat is geregeld in de bestaande artikelen 10.2 en 10.8 van het Omgevingsbesluit."

Hopelijk wordt via een AMvB nog uitgewerkt wat "motiveren" dient in te houden, vooral in situaties waarin geen bezwaar of beroep tegen een besluit open staat. Mijn ervaring is dat door B&W termen worden gebruikt als "in samenspraak met" terwijl geen gezamenlijk overleg is gevoerd en door betrokkenen is gemeld dat zij hun inbreng onvoldoende terugvinden in de gepresenteerde uitkomst.

Van belang is dat de rijksoverheid mede-verantwoordelijkheid neemt ten aanzien van het betrekken van belanghebbenden door gemeenten afdoende financieel te ondersteunen voor uitvoering van het extra werk dat samenhangt met de nieuwe taken vanwege de energietransitie. Zie daaromtrent ook de rapportage van de ROB en de daarop gebaseerde oproep vanuit de VNG.

d) m.b.t. blz. 22

Er staat: "De regels in het omgevingsplan van de gemeente kunnen niet zover gaan dat deze individuele keuzevrijheid verdwijnt. Binnen het stelsel van de Omgevingswet staat het principe van gelijkwaardigheid breed open, ook voor regels van de gemeente. Op basis

hiervan kan aan een algemene regel op eigen initiatief van de gebouweigenaar (of degene die uit andere hoofde bevoegd is om aanpassing te doen aan het gebouw) altijd met een gelijkwaardige maatregel voldaan worden, mits deze maatregel ook voldoet aan het doel van de algemene regel. Om zeker te stellen dat deze mogelijkheid op gemeentelijk niveau niet zodanig wordt ingeperkt dat andere duurzame alternatieven in het omgevingsplan worden uitgesloten, is in dit wetsvoorstel een grondslag opgenomen voor het stellen van instructieregels hierover. Deze instructieregels worden via een AMvB vormgegeven.”

Voor bewoners (en andere belanghebbenden) is belangrijk om tenminste een idee te hebben wat onder “gelijkwaardig” zal worden volstaan want dat is geen éénduidig begrip en kan daarom moeilijk als kaderstelling voor een AMvB fungeren. Zie verder onder l) m.b.t. blz. 49.

e) m.b.t. blz. 40

Er staat: “In het uitvoeringsplan beschrijft de gemeente welke maatregelen getroffen zullen worden in de wijk om de gebouwen (al dan niet stapsgewijs) te isoleren en aardgasvrij te maken. Daarom ligt het in de rede dat eigenaar-bewoners, verhuurders en bedrijven in de desbetreffende wijk kennisnemen van het uitvoeringsplan, indien een gemeente gebruik maakt van de aanwijsbevoegdheid.”

Vervolgens staat op blz. 41 een tabel waarin effecten van de regeldruk worden beschreven. Daarin is voor “eigenaar-bewoners en kleine verhuurders” ingeschat dat het (enige) effect is het kennisnemen van het uitvoeringsplan en dat dat 20 minuten in beslag zal nemen.

Een dergelijke versimpeling duidt op het niet serieus nemen van het opmaken van een inschatting en het niet serieus nemen van de noodzaak voor eigenaar-bewoners om zich een terdege in te lezen op een document dat na vaststelling vergaande consequenties kan hebben.

f) m.b.t. blz. 43

Er staat: “Gemeenten zullen de bewoners en gebouweigenaren daarbij inzicht geven in de (gemiddelde) kosten en baten die het overgaan op een duurzame energievoorziening met zich meebrengen. Indien de kosten en baten in een wijk onevenwichtig zijn, zullen gemeenteraden niet instemmen met de inzet van de aanwijsbevoegdheid in die wijk.”

Met name voor het draagvlak voor de energietransitie is het in mijn ogen essentieel dat de informatievoorziening aan belanghebbenden, en dus ook aan de grote groep op dit terrein beperkt tot niet deskundige eigenaar-bewoners, als inzichtelijk en overtuigend wordt ervaren. Dat is een andere insteek dan “inzicht geven in de kosten en baten”. Naast het kwalitatieve aspect is vanwege de complexiteit ook de tijdigheid van de informatieverstrekking van directe invloed op de betreffende ervaring, zo heb ik ook aan medebewoners en mijzelf in de praktijk gemerkt.

Het lijkt ingeburgerd te zijn bij de Rijksoverheid om gewenste situaties in stellende zin te formuleren als ware deze al gerealiseerd of zonder meer gerealiseerd zullen worden. Dat vind ik verhullend taalgebruik.

g) m.b.t. blz. 44

Er staat: “Doordat het beleidspakket nog niet gereed is, komt de geschatte CO₂-reductie op 0,5 tot 1,4 megaton in plaats van op 1,1 tot 2,4 megaton in 2030. Dit wetsvoorstel draagt dus bij aan meer CO₂-reductie.”

De laatst aangehaalde volzin ervaar ik als niet passend bij de eraan voorafgaande. De verwachting dat er (maar) iets meer dan de helft van de reductie kan worden gerealiseerd ten opzichte van wat eerder was ingeschat dient mijns inziens onderdeel te zijn van de concluderende slotzin.

h) m.b.t. blz. 44

Er staat: "In het Klimaatakkoord is verder afgesproken dat het Rijk en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten de voortgang van gemeenten om te komen tot de transitievisie warmte monitoren."

Klopt mijn informatie dat het Rijk en de VNG blindelings afgaan op wat door de gemeenten wordt gerapporteerd? En dat op die rapportage geen controle (bijvoorbeeld via een accountantsverklaring) wordt uitgeoefend? Zo ja, dient dat dan niet te leiden tot een genuanceerdere uitleg over het "monitoren" van de voortgang?

i) m.b.t. blz. 45

Er staat: "In overeenstemming met de eisen die in de Omgevingswet worden gesteld, moet (i) bij de voorbereiding van de vaststelling van de transitievisie warmte afdeling 3.4 van de Algemene wet bestuursrecht zijn toegepast"

Vindt ten aanzien van deze vereiste enige check plaats en zo ja, hoe? Klopt mijn verwachting dat ook ten aanzien van deze kwestie zal worden volstaan met het uitgaan van de bestuurlijke gehoorzaamheid door gemeenten ten aanzien van geldende regelgeving of hooguit een vraagstelling aan de gemeenten of men zelf meent dat toepassing is gegeven aan die afdeling van de Awb zonder enige check ten opzichte van letter en geest van het vereiste? Dat gemeenten niet zonder meer betrouwbaar zijn ten aanzien van het volgen van door de rijksoverheid gestelde maar lastig na te volgen regels is recent nog eens heel expliciet geworden wat betreft het handhaven van sluiting van onder meer horeca-gelegenheden in het kader van het 'anti-coronabeleid'. Zie ook mijn opmerkingen onder b) en c).

j) m.b.t. blz.47

Er staat: "Door het vervallen van de aansluitaak zal de netbeheerder in het gebied waar de gemeenteraad ingevolge het besluit tot wijziging van het omgevingsplan het gebruik van gas heeft uitgesloten, alle buiten gebruik genomen en niet langer beheerde gasaansluitingen en andere permanent buiten gebruik gestelde onderdelen van het gastransportnet dienen te verwijderen."

Deze manier van regelen betekent dat gasleidingen moeten worden verwijderd, ook al zouden die later kunnen worden gebruikt voor de distributie van waterstofgas, bijvoorbeeld voor tijdelijke aanvulling op inmiddels gerealiseerde alternatieve bronnen voor warmtevoorziening dan aardgas in koude perioden (hetgeen dan wellicht kostendepend is) en/of bij calamiteiten. Ik stel voor om voor het verwijderen van het transportsysteem een zodanige bepaling te formuleren dat daarmee enige flexibiliteit ontstaat voor transport van ander gas dan aardgas (voor zover dat technisch zou kunnen uiteraard).

k) m.b.t. blz. 49

Er staat: "Zoals toegelicht in het algemeen deel van deze toelichting zal deze grondslag naar verwachting in ieder geval gebruikt worden om in het Bkl vereisten op te nemen over de onderdelen die het warmteprogramma moet bevatten, zodat het warmteprogramma overeenkomt met de transitievisie warmte zoals voorzien in het Klimaatakkoord."

En verderop:

"Het warmteprogramma is gelijk aan wat in het Klimaatakkoord is aangeduid als de transitievisie warmte. De benaming 'transitievisie' is niet gehandhaafd, omdat de term 'visie' reeds wordt gebruikt onder de Omgevingswet voor het instrument van de omgevingsvisie. De bepaling is opgenomen in het voorgestelde tweede lid van artikel 3.14 van de Omgevingswet.

De inhoudelijke eisen waaraan dat programma in ieder geval moet voldoen, worden op grond van artikel 2.24, eerste lid, van de Omgevingswet als instructieregels opgenomen in het Bkl."

Mijn verzoek is om de relatie tussen warmteprogramma, Bkl en TVW nader te verduidelijken. Er wordt hier gesproken over een TVW zoals voorzien in het Klimaatakkoord waarmee (voor mij) niet duidelijk is hoe dat moet worden gelezen in relatie tot een door een gemeenteraad vastgestelde 1e TVW, die beschouwd kan gaan worden als warmteprogramma. En als er via het Bkl vereisten gaan gelden die dus nog niet bekend waren bij vaststelling van de 1e TVW's van gemeenten, op welke wijze wordt daar dan toepassing aan gegeven?

l) m.b.t. blz. 49

Er staat: "Op maatwerkregels van de gemeente is artikel 4.7 van de Omgevingswet van toepassing. Dat artikel regelt het instrument gelijkwaardigheid: een gebouweigenaar kan in beginsel een andere, gelijkwaardige, maatregel treffen als daarmee hetzelfde resultaat wordt bereikt als met de (maatwerk)regel is beoogd. Het derde lid van artikel 4.7 bepaalt dat de gemeente regels kan stellen over de toepassing van gelijkwaardigheid en de mogelijkheid van een gelijkwaardige maatregel kan uitsluiten. Door de toevoeging in artikel 2.25, derde lid, wordt geregeld dat er instructieregels gesteld kunnen worden over de bevoegdheid van de gemeente om regels te stellen over gelijkwaardigheid. Het gaat dan alleen om gelijkwaardigheid ten opzichte van (door het Rijk mogelijk gemaakte) maatwerkregels, waarmee de autonome positie van gemeente om regels te stellen zo min mogelijk wordt beperkt. Een doel van de toevoeging is in ieder geval om in de uitvoeringsregelgeving te borgen dat de gebouweigenaar altijd de mogelijkheid heeft om te kiezen voor een gelijkwaardig alternatief ten opzichte van de door de gemeente bepaalde duurzame energievoorziening."

Zoals vermeld onder d) is gelijkwaardigheid geen éénduidig begrip en acht ik het daardoor ontoereikend om als wettelijk kader voor erop gebaseerde AMvB's te dienen. Ik acht het van belang dat er enig zicht wordt gegeven op hoe een vergelijking gemaakt zal kunnen worden ingeval er meerdere ongelijkwaardige doelen in het geding zijn resp. hoe daarmee zal worden omgegaan. Bij de energietransitie gaat het immers om onder meer zowel reductie van de CO₂-uitstoot als om reductie van het aardgasgebruik als om zo laag mogelijke maatschappelijke kosten? Dat alleen al betreft 3 verschillende 'resultaat-gebieden'. Dat is in mijn beleving een ingewikkelde mix waarbij ook nog onderlinge interferentie aan de orde is, bijvoorbeeld de invloed van de omvang van het gebruik van individuele oplossingen op het kostenniveau voor een nabij functionerende collectieve oplossing en omgekeerd.

m) m.b.t. blz.51

Er staat: "Daarmee wordt de aanwezigheid van een warmteprogramma, waarin onderbouwd wordt welke wijken in een bepaalde periode aardgasvrij worden gemaakt, voorwaardelijk gesteld voor het uitoefenen van de aanwijsbevoegdheid. Daarmee kan de vergaande ingreep in een bepaalde wijk worden geplaatst in de context van de transitie naar een duurzame warmtevoorziening van gebouwen in de hele gemeente. Dit vormt een waarborg voor een zorgvuldig proces."

De TVW van Gouda maakt duidelijk hoe vrijelijk kan worden omgegaan met duidingen als de onderbouwing "welke wijken in een bepaalde periode aardgasvrij worden gemaakt". Een beter toepasselijke omschrijving is naar mijn overtuiging in het belang van de transparantie en het draagvlak.

n) m.b.t. blz. 52

Er staat: "Alleen een transitievisie warmte die voldoet aan de inhoudelijke eisen voor het warmteprogramma, en waarop de uniforme openbare voorbereidingsprocedure op van toepassing is geweest, wordt aangemerkt als een warmteprogramma onder de Omgevingswet."

Het werkt (in ieder geval voor mij) verduidelijkend als (via een voetnoot) in of na deze volzin wordt aangegeven waar de grondslag voor de "inhoudelijke eisen voor het warmteprogramma" is vastgelegd.

o) diverse bladzijden:

Er wordt gesproken over warmtebedrijven alsof die de vervanger zijn van de oude energiebedrijven: netbeheerder en energieleverancier ineen. Het lijkt me van belang dat een gedegen specifieke discussie wordt ingezet over de wenselijkheid van één of meer landelijk opererende organisaties die, met name vanwege de technisch benodigde kennis en benodigd schaalniveau voor een professionele organisatie, gaan optreden als nieuwe netbeheerders. Maar dan wel mede in relatie tot de bestaande wens dat sprake zal zijn van mede-eigenaarschap van de energie-toeleverende bedrijven door afnemers, met name wanneer het op zich om kleinschalige toeleveringen gaat zoals naar mijn verwachting het geval zal zijn bij warmtenetten op basis van aquathermie.